

Národní monitorovací
středisko pro drogy
a závislosti

Mapování aktuální situace v oblasti závislosti na krajské a místní úrovni

Pavla Chomynová, Tereza Černíková

Národní monitorovací
středisko pro drogy
a závislosti

Souhrn situace v oblasti závislostí na národní úrovni

Národní monitorovací
středisko pro drogy
a závislosti

Zpráva

o tabákových, nikotinových
a souvisejících výrobcích
v České republice 2021

> 2021

Národní monitorovací
středisko pro drogy
a závislosti

Zpr

o tal

a so

v Če

Zpráva

o alkoholu

v České republice 2021

> 2021

xxxxxxxxxxxxxxxx

Národní monitorovací
středisko pro drogy
a závislosti

Zpr

o tal
a so
v Če

Zpr

o alk
v Če

Zpráva

o problematickém užívání
psychoaktivních léků
v České republice 2021

> 2021

xxxxxxxxxx

Národní monitorovací
středisko pro drogy
a závislosti

Zpr

o tal
a so
v Če

Zpr

o alk
v Če

Zpr

o pro
psyc
v Če

Zpráva

o nelegálních drogách
v České republice 2021

> 2021 << x

Národní monitorovací
středisko pro drogy
a závislosti

Zpráva
o tabáku
a sociálním
v Česku

Zpráva
o alkoholu
v Česku

Zpráva
o problematice
psychických
v Česku

Zpráva
o nelegálních
v Česku

Zpráva
o hazardním hraní
v České republice 2021

> 2021

Národní monitorovací
středisko pro drogy
a závislosti

Souhrnná zpráva o závislostech v České republice

> 2021

Obsah

Souhrn.....	7
Současná situace a hlavní trendy v oblasti závislostního chování v ČR.....	7
Základní přehled situace v ČR v číslech.....	9
Kapitola 1: Veřejnozdravotní význam návykových látek.....	15
Kapitola 2: Nabídka, trhy a dostupnost návykových látek.....	17
2.1 Tabákové, nikotinové a související výrobky.....	17
2.2 Alkohol.....	18
2.3 Psychoaktivní léky.....	19
2.4 Nelegální drogy.....	19
2.5 Hazardní hraní.....	20
Kapitola 3: Národní politika v oblasti závislosti.....	23
3.1 Politika v oblasti kontroly tabáku a v oblasti alkoholu.....	23
3.2 Politika v oblasti psychoaktivních léků a nelegálních drog.....	23
3.3 Politika a regulace v oblasti hazardního hraní.....	24
3.4 Národní strategie v oblasti závislosti.....	25
3.5 Financování politiky v oblasti závislosti.....	25
Kapitola 4: Adiktologická prevence.....	29
4.1 Systémový rámec v oblasti prevence.....	29
4.2 Všeobecná prevence.....	29
4.3 Selektivní a indikovaná prevence.....	30
4.4 Mediální a informační kampaně.....	30
Kapitola 5: Adiktologické služby.....	33
5.1 Systémový rámec adiktologických služeb.....	33
5.2 Síť adiktologických služeb.....	33
5.3 Certifikace odborné způsobilosti adiktologických služeb.....	36
5.4 Léčba a poradenství prostřednictvím internetu a nových technologií.....	36
5.5 Služby minimalizace rizik.....	36
5.6 Ambulantní programy.....	39
5.7 Substituční léčba.....	39
5.8 Rezidenční programy.....	40
5.9 Následná péče.....	41
5.10 Adiktologické služby ve vězení.....	41
Kapitola 6: Užívání tabákových, nikotinových a souvisejících výrobků a jeho dopady.....	45
6.1 Veřejnozdravotní význam kouření.....	45
6.2 Užívání tabákových a nikotinových výrobků mezi dětmi a mládeží.....	45
6.3 Užívání tabákových a nikotinových výrobků v dospělé populaci.....	46
6.4 Zdravotní důsledky kouření.....	47
6.5 Sociální důsledky kouření.....	48
6.6 Kriminalita spojená s užíváním tabáku.....	48
6.7 Prevence a zdravotní varování před riziky kouření.....	48
6.8 Odvykání kouření a léčba závislosti na tabáku.....	48
Kapitola 7: Užívání alkoholu a jeho dopady.....	51
7.1 Veřejnozdravotní význam užívání alkoholu.....	51
7.2 Užívání alkoholu mezi dětmi a mládeží.....	51
7.3 Užívání alkoholu v dospělé populaci.....	52
7.4 Zdravotní důsledky užívání alkoholu.....	53
7.5 Sociální důsledky a souvislosti užívání alkoholu.....	54
7.6 Kriminalita spojená s alkoholem.....	54
7.7 Zdravotní varování před riziky konzumace alkoholu a krátké intervence.....	55
7.8 Léčba uživatelů alkoholu.....	55

Národní monitorovací
středisko pro drogy
a závislosti

Souhrnná zpráva o závislostech v České republice

> 2021

Obsah

Souhrn.....	7
Současná situace a hlavní trendy v oblasti závislostního chování v ČR.....	7
Základní přehled situace v ČR v číslech.....	9
Kapitola 1: Veřejnozdravotní význam návykových látek.....	15
Kapitola 2: Nabídka, trhy a dostupnost návykových látek.....	17
2.1 Tabákové, nikotinové a související výrobky.....	17
2.2 Alkohol.....	18
2.3 Psychoaktivní léky.....	19
2.4 Nelegální drogy.....	19
2.5 Hazardní hraní.....	20
Kapitola 3: Národní politika v oblasti závislosti.....	23
3.1 Politika v oblasti kontroly tabáku a v oblasti alkoholu.....	23
3.2 Politika v oblasti psychoaktivních léků a nelegálních drog.....	23
3.3 Politika a regulace v oblasti hazardního hraní.....	24
3.4 Národní strategie v oblasti závislosti.....	25
3.5 Financování politiky v oblasti závislosti.....	25
Kapitola 4: Adiktologická prevence.....	29
4.1 Systémový rámec v oblasti.....	29
4.2 Všeobecná prevence.....	29
4.3 Selektivní a indikovaná prevence.....	29
4.4 Mediální a informační kampaně.....	29
Kapitola 5: Adiktologické služby.....	29
5.1 Systémový rámec adiktologických služeb.....	29
5.2 Síť adiktologických služeb.....	29
5.3 Certifikace odborné způsobilosti.....	29
5.4 Léčba a poradenské služby.....	29
5.5 Služby minimalizace rizik.....	29
5.6 Ambulantní programy.....	29
5.7 Substituční léčba.....	29
5.8 Rezidenční programy.....	29
5.9 Následná péče.....	29
5.10 Adiktologické služby ve věznicích.....	29
Kapitola 6: Užívání tabákových, nikotinových a nikotinových látek.....	29
6.1 Veřejnozdravotní význam užívání tabákových a nikotinových látek.....	29
6.2 Užívání tabákových a nikotinových látek.....	29
6.3 Užívání tabákových a nikotinových látek.....	29
6.4 Zdravotní důsledky kouření.....	29
6.5 Sociální důsledky kouření.....	29
6.6 Kriminalita spojená s užíváním tabákových a nikotinových látek.....	29
6.7 Prevence a zdravotní varování.....	29
6.8 Odvykání kouření a léčba závislosti.....	29
Kapitola 7: Užívání alkoholu a jeho důsledky.....	29
7.1 Veřejnozdravotní význam užívání alkoholu.....	29
7.2 Užívání alkoholu mezi dětmi.....	29
7.3 Užívání alkoholu v dospělosti.....	29
7.4 Zdravotní důsledky užívání alkoholu.....	29
7.5 Sociální důsledky a souvislosti.....	29
7.6 Kriminalita spojená s užíváním alkoholu.....	29
7.7 Zdravotní varování před riziky.....	29
7.8 Léčba uživatelů alkoholu.....	29

Národní monitorovací
středisko pro drogy
a závislosti

Zpráva o digitálních závislostech v České republice 2022

> 2022

> Odhad osob v riziku závislosti

Denní kuřáci

1,5–2,1 mil.

Denní konzumenti alkoholu

800–980 tis.

Rizikové pití alkoholu

1,5–1,7 mil.

> **v tom škodlivé pití**

800–980 tis.

Problematické užívání psychoakt. léků

1,3–1,5 mil.

Intenzivní uživatelé konopných látek

350–465 tis.

> **v tom ve vysokém riziku**

160–250 tis.

Lidé užívající drogy rizikově

43–46 tis.

> **uživatelé pervitinu**

33–34 tis.

> **uživatelé opioidů**

11–12 tis.

Osoby v riziku problémového hraní

170–220 tis.

> **v tom ve vysokém riziku**

91–120 tis.

Osoby v riziku digitální závislosti

380–510 tis.

Zdroj: Chomynová et al. (2022)

XX

Data na regionální úrovni

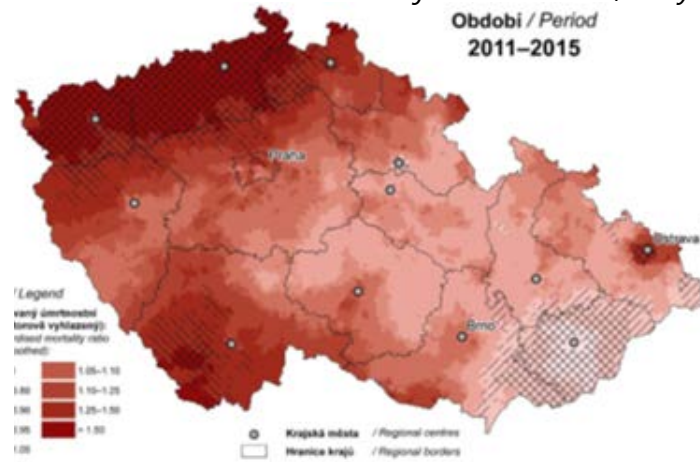
➤ Kouření a konzumace alkoholu

Denní kouření podle krajů (v %)

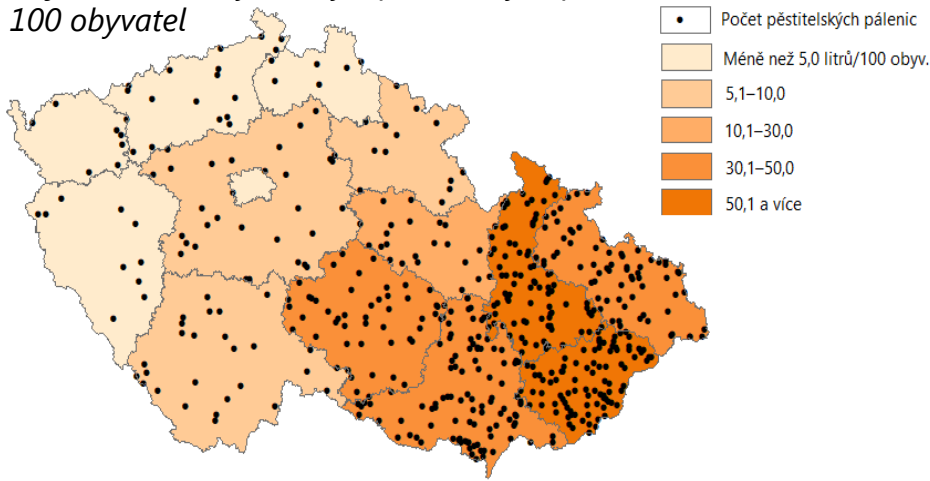

Zdroj: Národní výzkum užívání návykových látek (Chomynová and Mravčík, 2021)

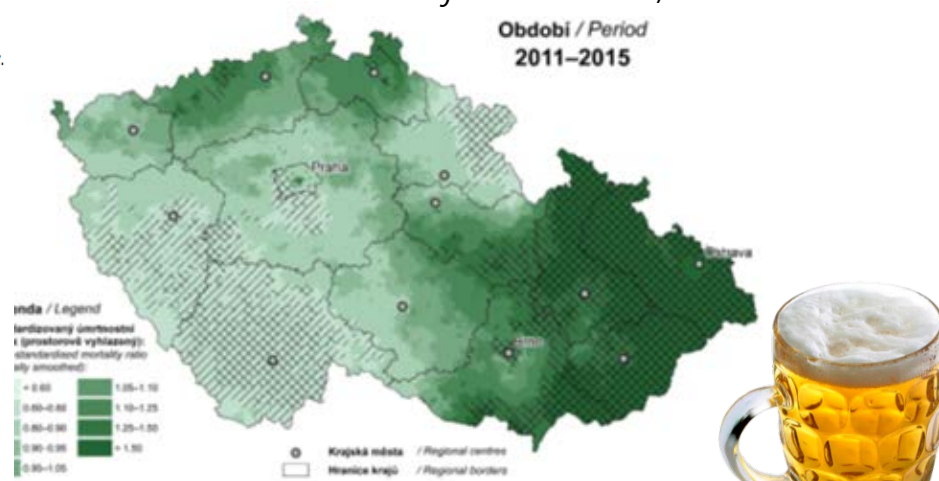
Předčasná úmrtnost související s kouřením, ženy

Objem etanolu vyrobený v pěstitelských pálenicích na 100 obyvatel

Předčasná úmrtnost související s alkoholem, muži

Zdroj: data MF, zpracováno NMS

Zdroj: Kázmér et al. (2020)

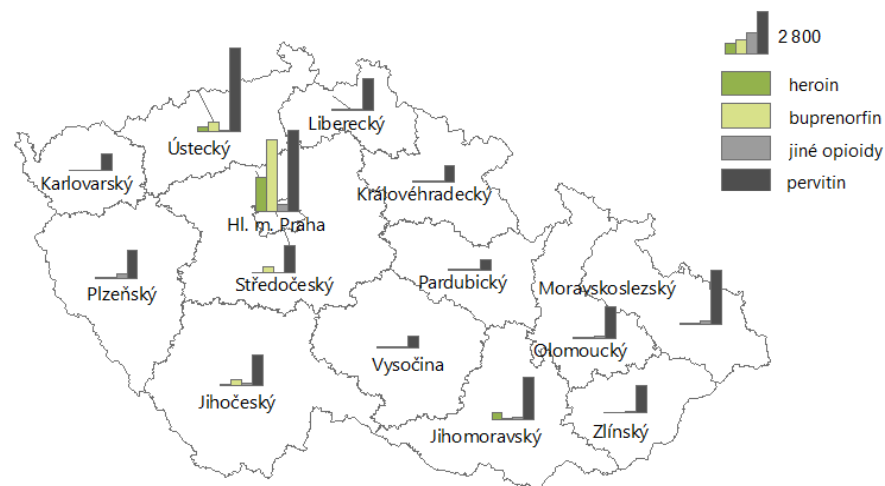
Užívání nelegálních drog

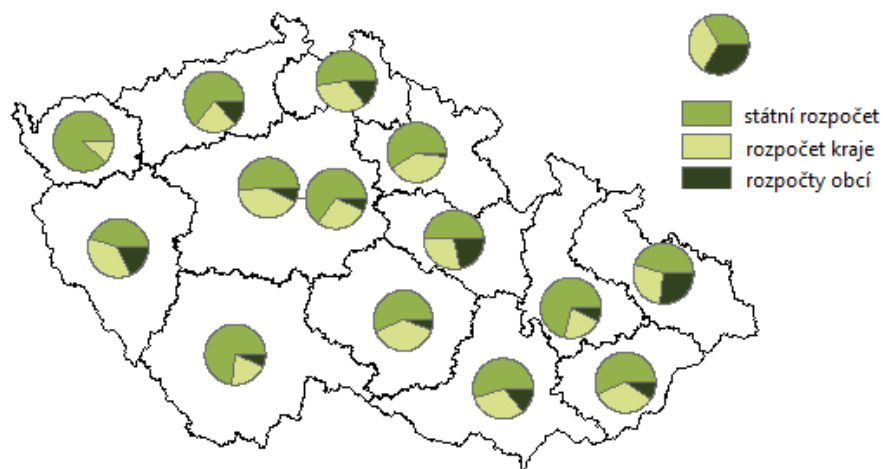
Odhad počtu LDR na 1000 obyvatel ve věku 15–64 let

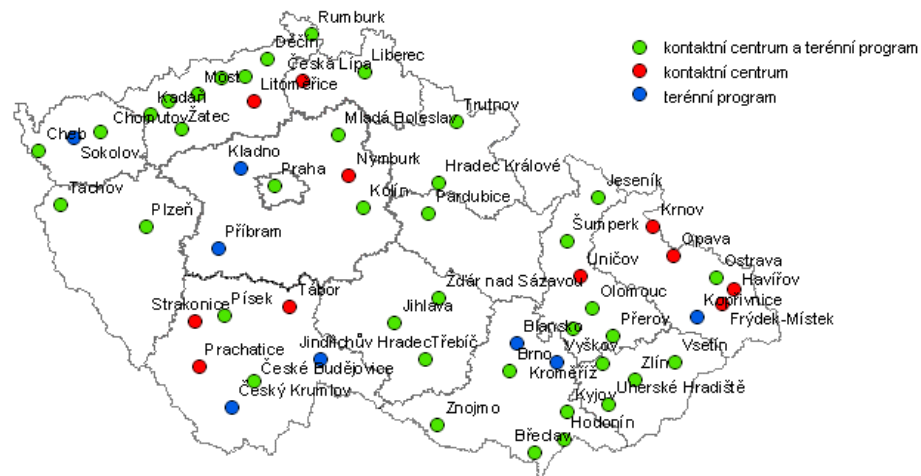
Absolutní počet LDR

Financování protidrogové politiky z veřejných rozpočtů

Nízkoprahová zařízení v České republice

Národní monitorovací
středisko pro drogy
a závislosti

Sběr dat o situaci v oblasti závislostí na úrovni krajů a obcí

studie NMS

data z běžné statistiky / registrů

výroční zprávy o realizaci protidrogové politiky v krajích

závěrečné zprávy programů dotovaných ÚV

Souhrnná zpráva o realizaci politiky v oblasti závislostí v krajích v roce 2020

Obsah

Úvod	5
Souhrn	7
Situace v oblasti závislostí v krajích	7
Koordinační mechanismy politiky v oblasti závislostí na krajské a místní úrovni	8
Finanční zajištění politiky v oblasti závislostí na krajské a místní úrovni	9
Adiktologické služby	10
Kapitola 1	
Situace v oblasti závislostí v krajích	13
1.1 Trendy v užívání návykových látek v krajích	13
1.2 Užívání návykových látek ve specifických cílových skupinách	15
1.3 Užívání návykových látek v sociálně vyloučených lokalitách	18
1.4 Nezávislé závislostní chování	19
1.5 Lokální odhady problémového užívání drog	21
1.6 Somatická a psychiatrická komorbidity v souvislosti s užíváním návykových látek	21
1.7 Intoxikace a předávkování návykovými látkami	23
1.8 Sociální situace uživatelů návykových látek	23
1.9 Drogová kriminalita	25
1.10 Realizované studie na úrovni krajů	26
Kapitola 2	
Koordinační mechanismy politiky v oblasti závislostí na krajské a místní úrovni ..	29
2.1 Krajské protidrogové koordinátory	29
2.2 Komise a pracovní skupiny politiky v oblasti závislostí v krajích	31
2.3 Strategické dokumenty politiky v oblasti závislostí v krajích	32
2.4 Hodnocení strategických dokumentů kraje	37
2.5 Spolupráce s dalšími subjekty na krajské úrovni a spolupráce s místními protidrogovými koordinátory	37
2.6 Místní protidrogové koordinátory	38
2.7 Konceptní dokumenty politiky v oblasti závislostí na místní úrovni	39
2.8 Další aktivity v oblasti závislostí na krajské úrovni	41
2.9 Regulace v oblasti hazardních her na krajské a místní úrovni	41
Kapitola 3	
Finanční zajištění politiky v oblasti závislostí na krajské a místní úrovni	45
3.1 Zajištění financování politiky v oblasti závislostí z rozpočtu krajů	45
3.2 Zajištění financování politiky v oblasti závislostí v obcích	53
3.3 Výdaje krajů a obcí na politiku v oblasti závislostí v r. 2020	56
3.4 Analýzy financování sítě služeb v krajích	60
Kapitola 4	
Adiktologické služby	63
4.1 Síť adiktologických služeb na úrovni krajů	63
4.2 Programy primární prevence v krajích	65
4.3 Služby v oblasti snižování škod	67
4.4 Služby v oblasti ambulantní léčby	72
4.5 Služby v oblasti rezidenční léčby	75
4.6 Služby v oblasti následné péče	77
4.7 Ostatní specializované programy	79
4.8 Hlavní identifikované nedostatky v síti služeb krajů	82
Přílohy	
Seznam tabulek	85

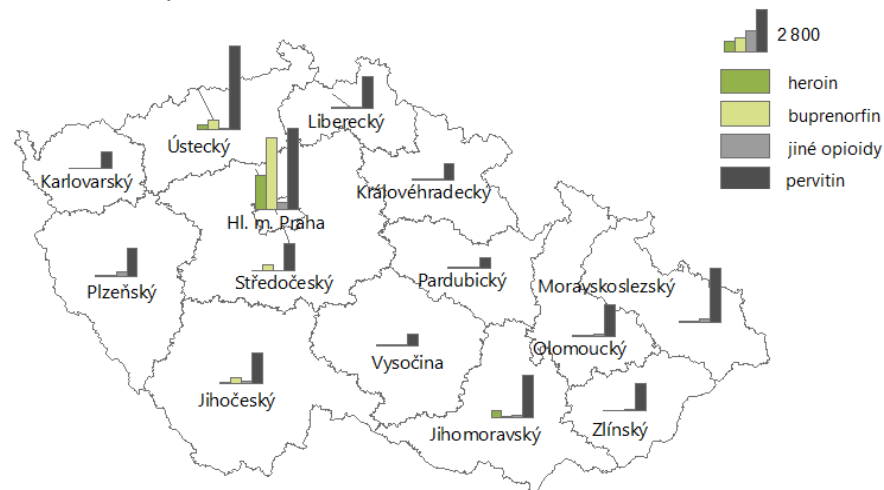
➤ Situace v oblasti závislostí v krajích I.

- vyrovnávání rozdílů v míře užívání návykových látek mezi kraji (ESPAD)
- nejvyšší **prevalence LDR** v Praze a Ústeckém kraji, nejčastěji užívanou primární drogou nadále pervitin, lokálně nižší kvalita a nižší dostupnost

Odhad počtu LDR na 1000 obyvatel ve věku 15–64 let

Absolutní počet LDR

- pokračovalo užívání syntetických opioidních analgetik: **fentanyl** (Středočeský, Plzeňský, Karlovarský, Ústecký, Liberecký, Královéhradecký, Zlínský), **Vendal Retard®** (Plzeňský, Královéhradecký) a **OxyContin®** (Jihomoravský, Královéhradecký)

➤ Situace v oblasti závislostí v krajích II.

- nadále se zvyšuje počet klientů nízkoprahových služeb užívajících alkohol, často v kombinaci s psychoaktivními léky
- nárůst **počtu vydaných injekčních stříkaček**, včetně sekundárních výměn

Distribuce jehel a stříkaček na 1000 obyvatel

Podíl uživatelů opioidů v substituční léčbě

- v **substituční léčbě** 21,4 % odhadovaného počtu LOR
- v Praze podíl registrovaných v substituci 15,9 %; v ostatních krajích s významným počtem LOR je jejich podíl v substituci poměrně nízký

Národní monitorovací
středisko pro drogy
a závislosti

Sít' adiktologických služeb

➤ Síť adiktologických služeb v ČR

v ČR je dlouhodobě 250–300 stacionárních adiktologických zařízení:

90–100 programů ambulantní léčby

55–60 kontaktních center (+ 50 terénních programů)

35–45 programů ambulantní následné péče (z nich cca 20 s chráněným bydlením)

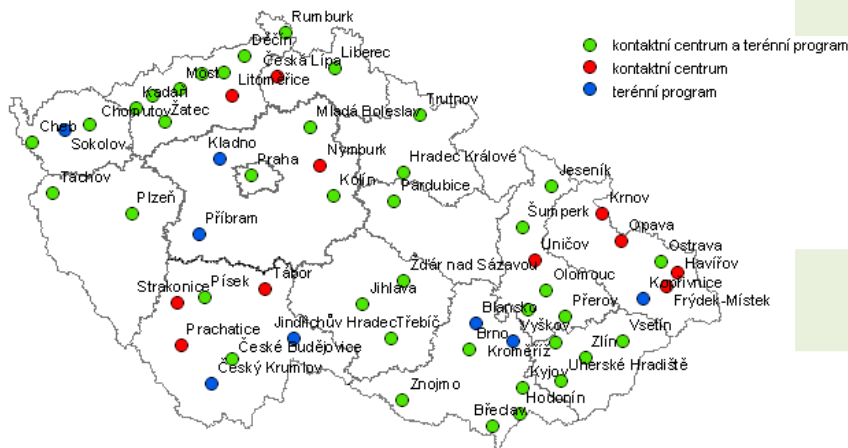
25–35 programů lůžkové zdravotní péče

15–20 terapeutických komunit

5–7 domovů se zvláštním režimem

6 zařízení speciálního školství

Nízkoprahová zařízení v České republice

podle zpráv krajů: ➔

síť služeb je nedostačující
nízká dostupnost ambulantní péče
nedostatek substitučních programů
špatná péče pro klienty s duální diagnózou
špatné pokrytí v některých krajích

roste nabídka adiktologických programů pro děti a mládež
zvyšuje se počet doléčovacích programů
roste nabídka intervencí prostřednictvím internetu, přibývá webových a mobilních aplikací

Hlavní identifikované nedostatky v síti služeb I.

Kraj	Identifikované nedostatky v síti služeb z výročních zpráv krajů v r. 2020
Praha	n.a.
Středočeský	Nedostatek substitučních programů (poskytovány pouze v rámci ambulantních služeb v Kolíně a Mělníku) a nedostatek služeb pro děti a mládež (dostupné pouze v obcích Kladno a Příbram). Na Kladensku chybí zachytná protialkoholní stanice a chybějí také lůžka v psychiatrické péči . Co se týče programů primární prevence, je v kraji dlouhodobě zásadní absence intervenčních léčebných programů, které se specializují na řešení krizových a mimořádných situací v třídních kolektivech, poptávka po takových programech stále stoupá. V oblasti primární prevence je dále nedostatek personálních kapacit, a zároveň z finančních důvodů nemožnost personální kapacity navýšit.
Jihočeský	Nadále chybí nízkoprahové kontaktní centrum ve dvou z větších měst Jihočeského kraje, v Jindřichově Hradci a Českém Krumlově (mj. zde chybí i nízkoprahové služby pro osoby bez přístřeší, což je cílová skupina poměrně úzce propojená s problematikou závislosti).
Plzeňský	Chybí lékařská péče pro uživatele drog , zejména v oboru gynekologie a stomatologie. Dlouhé čekací doby jsou na služby detoxifikace a léčby závislosti. V celém systému služeb je dlouhodobě kritický nedostatek AT ambulancí , které by pracovaly s aktuálními uživateli drog. V oblasti primární prevence je nedostatečné finanční zajištění služeb a z toho plyne nedostatečné personální zajištění.

Hlavní identifikované nedostatky v síti služeb II.

Kraj	Identifikované nedostatky v síti služeb z výročních zpráv krajů v r. 2020
Karlovarský	Chybí zařízení poskytující pobytovou krátkodobou či střednědobou léčbu . Dále chybí substituční léčba , taktéž chybí následná péče ambulantní i pobytová .
Ústecký	Nedostatečná ambulantní péče psychiatrů a psychologů, nedostatek psychiatrických ambulancí se zaměřením na návykové nemoci a terapeutickou péči. Nedostatečná kapacita služeb detoxifikace . Doléčovacími programy nejsou pokryty všechny potřebné regiony, jedná se např. o oblast Kadaňska, Chomutovska, Šluknovského výběžku. Co se týče programů primární prevence , i přes posílenou nabídku certifikovaných programů není primární prevence v kraji stále dostatečně zajištěna. V kraji nejsou dostupné programy selektivní a indikované prevence.
Liberecký	Chybí AT ordinace . Substituční léčbu v kraji nabízí pouze jeden lékař v nemocnici v Semilech. Zcela nedostupným typem služby ambulantní péče v kraji je adiktologický stacionář . Podle stanoviska protidrogové komise kraje je v kraji nedostatečné zajištění specifické primární prevence .
Královéhradecký	Chybí ambulantní služby, kromě 4 měst v kraji nejsou ambulantní psychiatrická zařízení zaměřena pouze na osoby užívající návykové látky (primárně zaměřeny na jiné pacienty/klienty). Zcela chybí zařízení typu chráněného bydlení .

Hlavní identifikované nedostatky v síti služeb III.

Kraj	Identifikované nedostatky v síti služeb z výročních zpráv krajů v r. 2020
Pardubický	Chybí služba krátkodobé intenzivní pobytové léčby , dlouhodobé pobytové léčby a terapeutická komunita . V kraji je také nedostatek AT ambulancí a psychiatrických ambulancí.
Vysočina	Z důvodu nedostatku finančních prostředků je zajištěna nedostatečná personální kapacita v oblasti programů primární prevence .
Jihomoravský	Kraj v r. 2020 neidentifikoval žádný nedostatek v síti služeb.
Olomoucký	Nedostatek služeb pro uživatele alkoholu , s touto cílovou skupinou pracuje pouze Kontaktní centrum v Šumperku. Nedostatečné financování některých služeb, zejména terénních programů na Prostějovsku, které neumožňuje provozovat službu v dostatečném rozsahu a kvalitě.
Zlínský	Chybí specializované zařízení zejména pobytové léčby pro osoby do 18 let užívající návykové látky. V kraji je poměrně málo ambulantních lékařských zdravotnických kapacit v oboru psychiatrie se specializací návykové nemoci (absence v okresech Uherské Hradiště, Vsetín), případně nelékařských zdravotních služeb (jediná služba v kraji je v Kroměříži).
Moravskoslezský	n.a.

Krajské strategické dokumenty v oblasti závislostí

Kraj	Hlavní strategický dokument upravující politiku v oblasti závislostí v kraji
Praha	Strategie hl. m. Prahy pro oblast závislostního chování na období 2022–2027
Středočeský	Koncepce protidrogové politiky Středočeského kraje na léta 2022–2027
Jihočeský	Strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním Jihočeského kraje na období 2022–2024
Plzeňský	Koncepce prevence kriminality a protidrogové prevence Plzeňského kraje na léta 2022–2026
Karlovarský	Krajská protidrogová koncepce Karlovarského kraje na léta 2020–2024
Ústecký	Strategie prevence závislostí Ústeckého kraje na období 2020–2023
Liberecký	Plán Protidrogové politiky Libereckého kraje na období 2019–2022
Královéhradecký	Strategie prevence sociálně nežádoucích jevů v Královéhradeckém kraji na léta 2022–2027
Pardubický	Strategie preventivních aktivit a snižování škod spojených se závislostním chováním v Pardubickém kraji 2020–2028
Vysočina	Strategie protidrogové politiky Kraje Vysočina na období 2021–2025
Jihomoravský	Strategie Jihomoravského kraje pro oblast rizikového chování, závislostí a závislostního chování na období 2020–2028
Olomoucký	Strategický protidrogový plán Olomouckého kraje na období 2019–2022 Akční plán realizace protidrogové politiky v Olomouckém kraji na období 2021–2022
Zlínský	Koncepce politiky v oblasti závislostních chování ve Zlínském kraji na léta 2021–2025
Moravskoslezský	Strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním v Moravskoslezském kraji na období 2021–2027

> Oblasti politiky závislostí ve strategických dokumentech

Kraj	nelegální drogy	hazardní hraní	alkohol	tabák	psychoaktivní léky	nové technologie
Praha	ano	ano	ano	ano	–	–
Středočeský	ano	ne	ano	ano	ano	ano
Jihočeský	ano	ano	ano	ne	ano	ano
Plzeňský	ano	ano	ano	ano	ano	ano
Karlovarský	ano	ano	ano	ano	ano	ano
Ústecký	ano	ano	ano	ano	ano	ano
Liberecký	ano	ano	ano	ano	ano	ano
Královéhradecký	ano	ano	ano	ano	ano	ne
Pardubický	ano	ano	ano	ano	ano	ano
Vysočina	ano	ano	ano	ano	ano	ano
Jihomoravský	ano	ano	ano	ano	ano	ano
Olomoucký	ano	ano	ano	ano	–	–
Zlínský	ano	ano	ano	ano	ano	ne
Moravskoslezský	ano	ano	ano	ne	–	–

XX

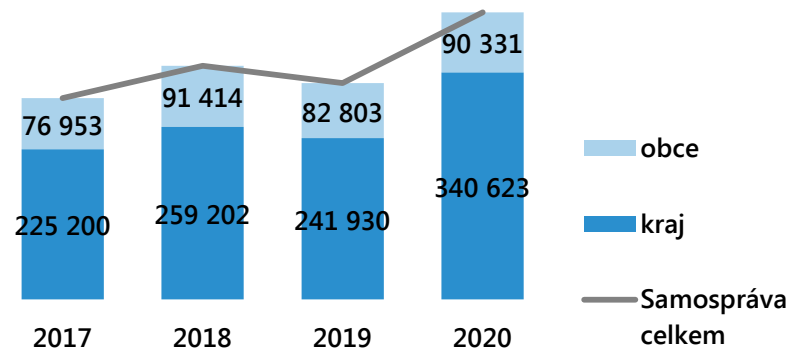
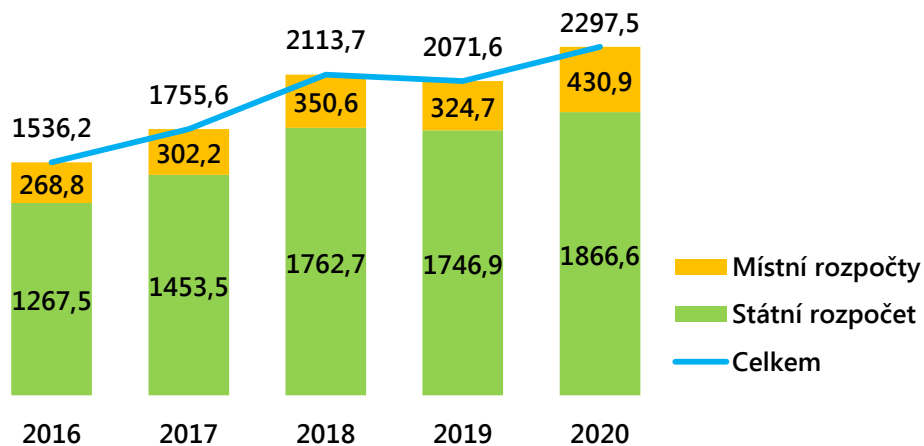
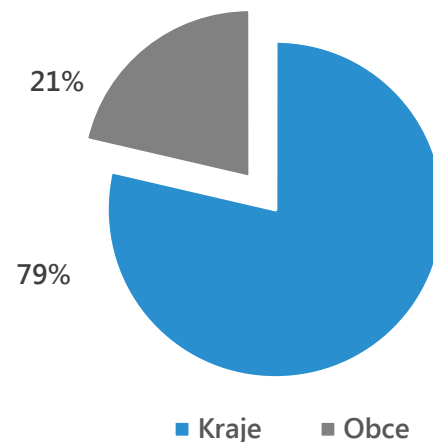
Národní monitorovací
středisko pro drogy
a závislosti

Financování politiky v oblasti závislosti

Financování politiky v oblasti závislostí v r. 2020

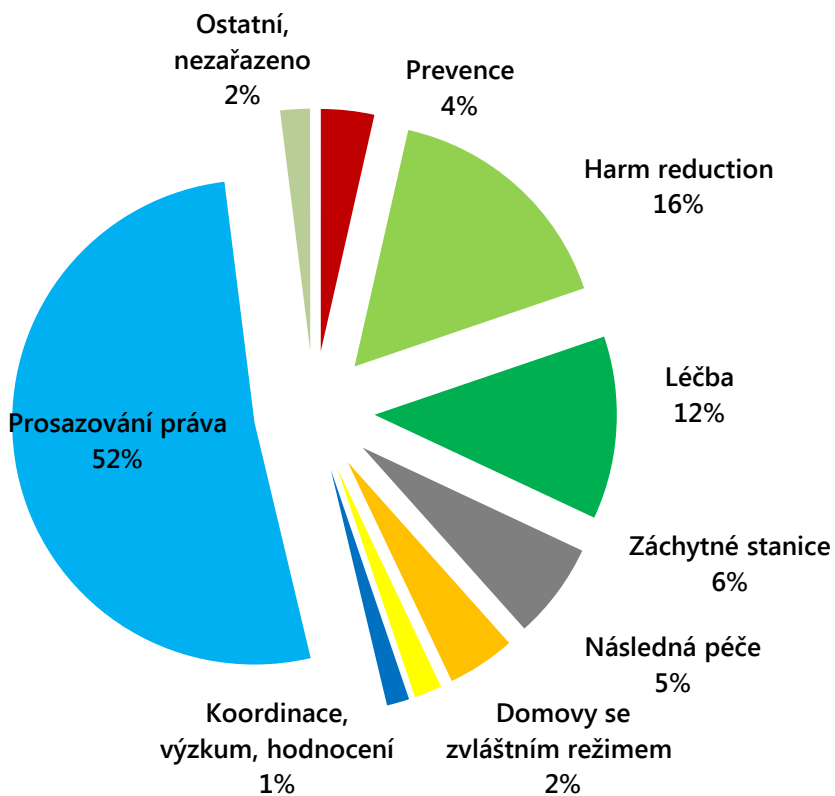
Účelově určené výdaje z rozpočtů státní správy a samosprávy na integrovanou protidrogovou politiku

= celkem 2 297,5 mil. Kč

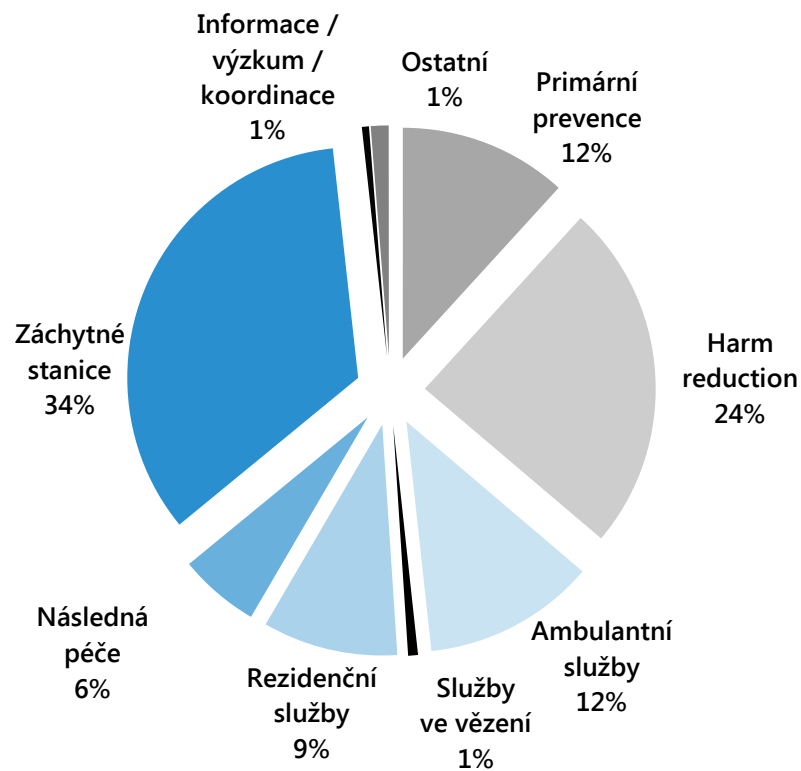

Financování politiky v oblasti závislosti v r. 2020 – struktura výdajů

Struktura výdajů z veřejných rozpočtů podle kategorií služeb

Struktura výdajů z krajských a místních rozpočtů podle kategorií služeb

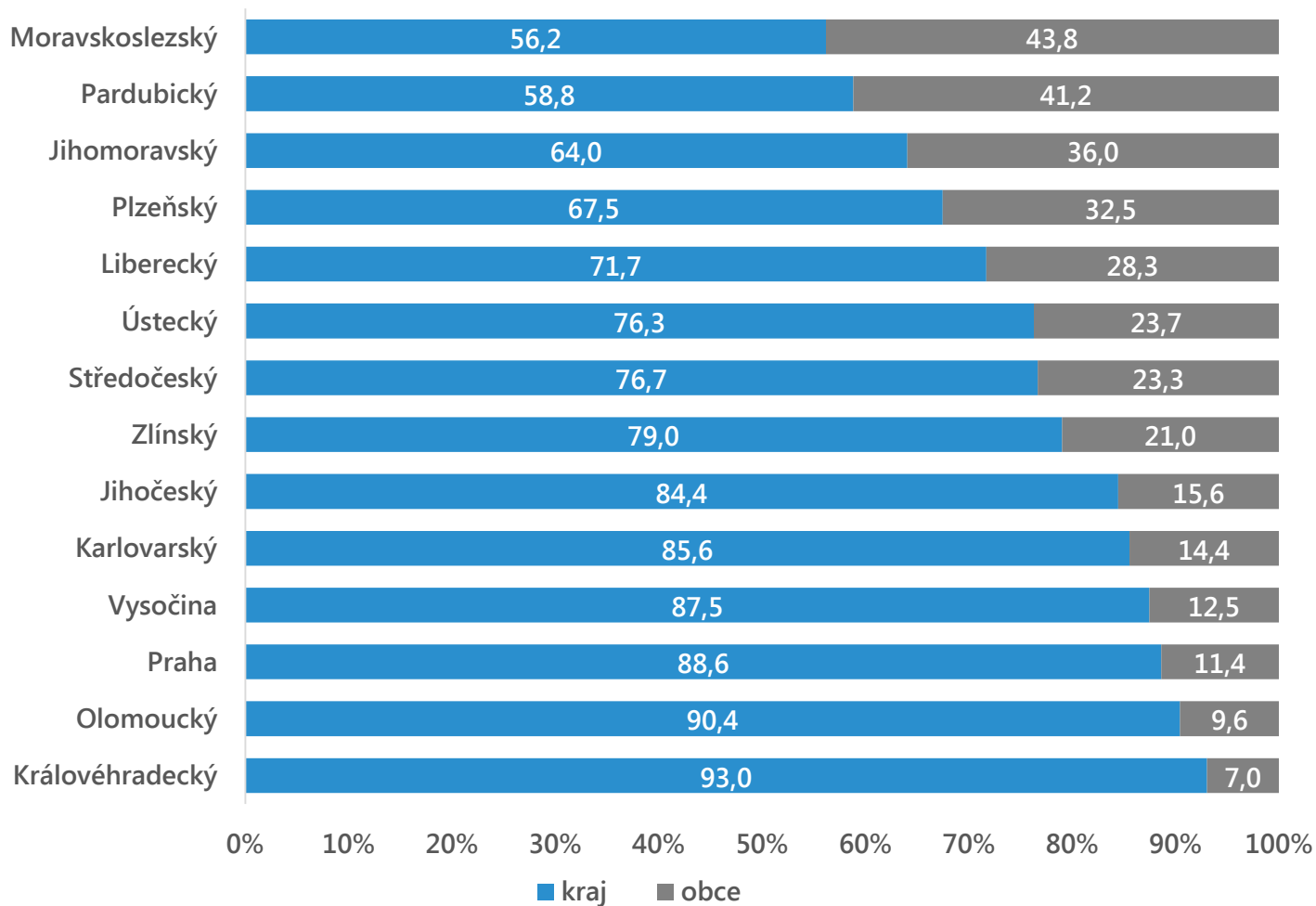

struktura výdajů podle kategorií služeb je dlouhodobě stabilní

Poměr krajů a obcí ve financování v r. 2020

Národní monitorovací
středisko pro drogy
a závislosti

Sekretariát Rady vlády
pro koordinaci
protidrogové politiky

Děkuji za pozornost

Mgr. Pavla Chomynová

Národní monitorovací středisko pro
drogy a závislosti

chomynova.pavla@vlada.cz

www.drogy-info.cz

rvkpp.vlada.cz

www.vlada.cz

www.koureni-zabiji.cz

www.alkohol-skodi.cz

www.hazardni-hrani.cz

Národní linka pro odvykání: 800 35 00 00